

2021-09-14

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar (A2021/01333)

Grundläggande omställnings- och kompetensstöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:16)

Bakgrunden till promemorian är principöverenskommelsen om trygghet, omställning och anställningsskydd som Svenskt Näringsliv och Förhandlings- och samverkansrådet PTK träffade hösten 2020 och som Industrifacket IF Metall, Svenska Kommunalarbetsförbundet och Vision senare anslutit sig till. Saco står bakom parternas överenskommelse.

Tre utredningar har genomförts för att ta fram förslag i linje med parternas överenskommelse. Detta remissvar omfattar promemorian Grundläggande omställnings- och kompetensstöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden (Ds 2021:16). Utredningarna om anställningsskydd med tillhörande frågor och omställningsstudiestöd behandlas i egna remissvar.

Parternas avsikt har varit att ta ett helhetsgrepp om faktorer som i kombination kan skapa flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden. De tre utredningarna skapar tillsammans en balans på arbetsmarknaden som är en förutsättning för partsöverenskommelsen. För att denna balans ska kvarstå är det viktigt att principöverenskommelsen genomförs i sin helhet.

Principöverenskommelsen och bakomliggande förhandlingar har utgått från den privata delen av arbetsmarknaden. Men det är viktigt att säkerställa att de författningsförslag som lämnas fungerar i både offentlig och privat sektor. Det regelverk som sätts av regering och riksdag måste också ge goda förutsättningar för kompletterande kollektivavtalade lösningar i offentlig sektor. Villkoren för anställningstrygghet, omställning och livslångt lärande ska vara goda i både offentlig och privat sektor.

Saco anser att promemorian ger ett bra underlag för det fortsatta arbetet. Saco stödjer merparten av förslagen i promemorian, men har synpunkter på några förslag som lyfts nedan.

Arbetsgivarna har stort ansvar för sina anställdas kompetensutveckling

3.1 Ett offentligt grundläggande omställnings- och kompetensstöd

Saco stödjer att det införs ett grundläggande omställnings- och kompetensstöd för arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal eller av stöd från en registrerad omställningsorganisation. Det är bra att både tillsvidareanställda och visstidsanställda omfattas och att det även omfattar arbetstagare vars anställning upphör till följd av ohälsa eller sjukdom.

Kompetensstödet ska få ges till en arbetstagare som har en anställning. Detta ger de som har en anställning möjlighet att stärka sin framtida ställning på arbetsmarknaden. Stödet blir ett viktigt komplement eftersom arbetsgivare inte investerar tillräckligt i alla anställdas humankapital. Men Saco vill betona att arbetsgivaren har stort ansvar för sina anställdas vidareutbildning och kompetensutveckling. Företagsspecifik kompetensuppbyggnad är arbetsgivarens och inte statens ansvar.

Saco vill också poängtera att möjligheten för en arbetstagare att ta del av stödet kommer att vara beroende av arbetsgivarens inställning och välvilja. Inom många verksamheter är arbetsbelastningen mycket hög och möjligheterna att delta i vidareutbildning och kompetensutveckling starkt begränsade. Det gäller inom såväl privat som offentlig sektor. För att stödet ska göra skillnad krävs att situationen förändras och arbetsgivarna prioriterar sina anställdas kompetensutveckling.

Otydligt kring grund för uppsägning och otillbörligt uppförande

3.1.3 Stöd ska inte ges i vissa fall när arbetstagaren orsakat sin arbetslöshet

Saco förstår utgångspunkten att stöd inte ska ges när arbetstagaren själv orsakat sin uppsägning genom otillbörligt uppförande. Men i praktiken kan det vara svårt att fastställa vad som är otillbörligt uppförande. Exempelvis blir det komplicerat när uppförandet kan hänga ihop med en sjukdom eller missbruk där arbetsgivaren har ett rehabiliterings- och omplaceringsansvar. Uppsägningar kan också ha flera alternativa grunder. Resonemanget om den här typen av svåra fall och hur de ska hanteras skulle behöva utvecklas ytterligare.

Rätten till stöd bör knytas till riktåldern

3.1.5 Stödet ska vara tillgängligt för personer som ännu inte har fyllt 65 år

Saco tycker att det är rimligare att rätten till stöd knytas till riktåldern för pensioner i stället för den begränsning vid 65 års ålder som utredningen föreslår. Motivet till det är den pågående utvecklingen mot ett allt längre arbetsliv och senare arbetslivsutträde. Garantipensionsåldern kommer redan 2023 att vara högre än 65 år.

Kammarkollegiet behöver snabbt bygga upp kompetens om omställning och kompetensutveckling

6.2 Den nya offentliga omställningsorganisationen ska organiseras vid Kammarkollegiet

Utredningen föreslår att den nya omställningsorganisationen för anställda som inte omfattas av kollektivavtal ska administreras av Kammarkollegiet. Myndigheten har liten erfarenhet av att ge stöd och råd till personer som behöver ställa om till nya jobb eller vidareutbildas till andra tjänster. Det kan medföra att det tar längre tid än beräknat att sjösätta en väl fungerande organisation för omställning och vidareutbildning.

En omställningsorganisation måste bland annat ha goda kunskaper om kompetensbehoven i såväl privat som offentlig sektor. Det finns stora behov inom båda sektorerna och det är viktigt att de som får stöd får information om möjligheterna på hela arbetsmarknaden. Hela samhällets kompetensförsörjning måste vara i fokus. Organisationen måste också ha goda kunskaper om vilka utbildningskrav som gäller och hur dessa snabbast kan uppnås. Den måste även vara väl insatt i förutsättningarna som gäller inom olika akademikeryrken och hur de förändras. Det är viktigt att den nya organisationen snabbt bygger upp den typen av kunskap.

Ett partsråd bör inrättas

Det är viktigt att myndigheten samverkar med andra myndigheter. Det gäller i synnerhet Arbetsförmedlingen för att övergångar mellan olika åtgärder ska fungera smidigt. Det är också värdefullt att knyta till sig ett partsråd med representanter från arbetsmarknadens parter. Parterna kan arbetsmarknaden och följer noggrant utveckling inom olika yrken. Ett sådant partsråd finns hos Arbetsförmedlingen. Det är tveksamt om det rådgivande organ som föreslås i 6.2.2 i promemorian kan fylla denna funktion eftersom det är mer på regel och bedömningsnivå.

Organisationen måste skyndsamt komma på plats

Det är av yttersta vikt att myndigheten snabbt bygger upp samverkan med relevanta myndigheter och organisationer samt rekryterar personal med de nödvändiga specialistkunskaperna. Den nya organisationen måste skyndsamt komma på plats och vara helt klar vid det formella startdatumet.

Möjlighet till överklagan

6.3 Beslutsprocessen i den offentliga omställningsorganisationen

Det är viktigt att beslut om omställnings- och kompetensstöd kan överklagas. Saco är dock tveksam till om överklagandenämndens oberoende och självständighet kan säkras om den placeras inom Kammarkollegiet.

Viktigt att systemet utvärderas

8.3 Det nya systemet ska utvärderas

Utredningen föreslår att regeringen senast 2027 ska uppdra åt en myndighet att utvärdera det nya systemet för grundläggande omställnings- och kompetensstöd. Saco instämmer i att systemet bör utvärderas, men anser att regeringen tidigare än så bör följa upp och utreda de delar av reformen som av tidsskäl fått olika typer av kompromisslösningar.

Saco hänvisar också till bifogade remissvar från Sacoförbunden Akademikerförbundet SSR, DIK, Fysioterapeuterna, Sveriges Arkitekter och Sveriges läkarförbund.

Med vänlig hälsning
Sveriges akademikers centralorganisation

Göran Arrius
Sacos ordförande

Håkan Regnér
Utredare

Linda Simonsen
Utredare